

GRANSKARAR SKULU DUGA BETUR AT MIÐLA

**JØRN HURUM, SUM ER FORNVERUFRØÐINGUR OG SJÁLVLÆRDUR
SERFRØÐINGUR Í VÍSINDAMIÐLING, HELDUR AT GRANSKARAR HAVA EINA
SKYLDU AT SAMSKIFTA SÍNI GRANSKINGARÚRSLIT GREITT OG EINFALT TIL
ALMENNINGIN, EITT NÚ AV TÍ EINFØLDU ORSØK, AT TAÐ Í FLESTU FØRUM
ER SKATTGJALDARIN, SUM RINDAR FYRI GRANSKING TEIRRA**

SAMRØÐA

Sámal Soll
post@sosialurin.fo

Herfyri helt kendi norski fornverufrøðingurin Jørn Hurum fyrilestur í Norðurlandahúsinum um, hvussu granskarar eiga at samskipta sína gransking til almenningin. Tað er Granskingarráðið, ið bjóðaði honum higar í sambandi við Vísindavøkuna, sum nú varð hildin fjórða árið á rað. Eg hittu Jørn Hurum áðrenn fyrilesturin til eitt prát um miðling.

Granskarar kunnu læra frá fótbólts-hetjum og poppstjørnum, tá tað snýr seg um at fáa talið í miðlunum, heldur Jørn Hurum. Serliga er tað ein trupulleiki, at granskarar og vísindafólk ikki tosa sama málið sum vanliga fólk.

– Granskarar og vísindafólk tosa eitt stammumál. Tað er so torskilt fakmál, at mangan skilir eitt lið av granskarum ikki stammumálið hjá øðrum granskarum. Og hvussu skal so nakar annar skilja tað, sigur Jørn Hurum, sum eisini hevur hildið fleiri fyrilestrar fyri journalistlesandi í Noregi.

– Hetta stammumálið er kortini neyðugt í granskingarumhvørvinum, tí samskiptið skal vera so nágreiniligt sum gjørligt. Men hetta málið hóskar ikki til miðling út eftir, staðfestir Jørn Hurum.

Uppmerksemi alneyðugt fyri figging

Jørn Hurum heldur, at granskarum tørvar figging til tær verkætlanir, sum

teir standa fyri. Tí er mangan neyðugt at skapa umrøðu um júst teirra verkætlan. Men møtið millum vísindafólk og fjølmiðlafólk er mangan fult í misskiljum.

– Teir flestu granskarnir koma sera ernir aftur á granskingarstovnin eftir fyrstu samrøðuna við ein journalist, men tá greinin kemur í blaðið, finna teir eina villu fyri og aðra eftir. So verða teir hartaðir av starvsfeløgnum fyri at hava sagt okkurt skeivt, sigur Jørn Hurum.

– Mangan hevur hetta lítið uppá seg og stendst ofta av tí journalistiska arbeiðsháttinum. Journalistar noyðast at vinkla søgur soleiðis, at dentur verður lagdur á eitt avgerðandi evni, meðan aðrir smálutir als ikki verða nevndir.

– Tú fært ikki broytt journalistarnar. Tí er umráðandi, at granskarar gevast við at halda, at teir skulu miðla til aðrar granskarar. Skal man rækka vanliga fólkini, so skal man fara heilt til markið til undirhaldsvinnuna. Boðskapurin skal vera einfaldur og stuttur, tí allar tær vísindaligu fót-noturnar sleppa ikki við í tíðindasøguna, sigur Jørn Hurum.

Granskarin viðgongur, at hansara meiningar um miðling hava gjørt hann til ein umstríddan mann í norska granskarumhvørvinum.

– Ein eldri professari á universitetinum segði einaferð soleiðis við meg: Tú mást gevast við at vulgariserað títt fak. Veitst tú ikki, at tað, sum tey ikki skilja, tað verða tey imponerað av, fortelur Jørn Hurum.

Ein miðlameistari

Jørn Harald Hurum er føddur 4. november í 1969 í Drammen í Noregi. Long sum seks ára gamal fór hann undir at savna krystallir og fossilir og skipaði fyri framsýning og fyrilestri um hesar lutir fyri øllum, ið høvdu áhugað.

– Eg havi havt eina trongd at miðla vísind, síðani eg var 6 ára gamal. Eg helt mín fyrsta almenna vísindafyrilestur, tá eg var 16 ára gamal. Eg haldi, at hetta, sum eg takist við, er so ótrúliga áhugavert, at eg havi altíð viljað fortalt øðrum um tað, sigur Jørn Hurum.

Hann fór undir lesnað á Oslo universiteti í 1987. Eftir loknan lestur í 1993 fór hann undir eina doktoraritgerð, sum hann lat inn í 1997. Síðani tá hevur hann starvast á Oslo universiteti sum fornverufrøðingur og hevur staðið fyri nógvum av kendastu verkætlanum teirra.

Ida-fossilið og Predator X

Kendast man Jørn Hurum vera fyri sonevnda Ida-fossilið, ið hann uppkallaði eftir dóttir síni Ida, tí dóttirin var til aldurs við fornafuna, tá hendan doyði. Ida-fossilið fekk eyknevnið »the link«, sum er eitt navn, ið leggur seg upp at kenda hugtakinum »the missing link«, men sambært Hurum er tað ikki »missing« longur, tí nevnið hann tað bert »the link«.

– Tá man letur eina so stóra søgu frá sær sum Ida, tá fær tað skjótt sítt egna lív, men har gjørdi vit eitt umfatandi fyrireikingararbeiði fyri at tryggja okkum, at miðlaá hugin fór at vera so stórusum gjørligt.

Ida-fossilið, ið Jørn Hurum uppkallaði eftir dóttir síni

– Umframt sjálva vísundaligu greinina, ið skuldi leggjast fram, høvdu granskararnir eisini fyrireikað eina heimasíðu, eina bók og eina dokumentararøð at nýta at marknaðarføra granskingarúrslitini. Somuleiðis høvdu teir skipað fyri stórum hátíðarhaldi í New York har Bloomberg borgarstjóri avdúkaði fossilið fyri heimspressuni. Samstundis fingur teir Google at broyta sítt eyðkenda búmerki í ein dag til eitt sermerkt búmerki, ið nýttu Ida-fossilið sum partur av bókstavunum í Google-navninum. Hesi átøk góvu heimasíðuni hjá verkætlanini heili 1,2 mia klikk uppá 26 tímar.